Kortárs építészettörténet V. 100 éves a Bauhaus

Kortárs építészettörténet V.
100 éves a Bauhaus

Győr, 2019. október 25.

konferenciakötet, e-könyv

ISBN 978-615-00-8383-4
DOI 10.46599/bauhaus.2020

A konferenciát szervezte:
Széchenyi István Egyetem
Építész-, Építő- és Közlekedésmérnöki Kar
Építészettörténeti és Városépítési Tanszék
<https://eptorivaros.sze.hu/>

A konferencia társszervezője és a kötet kiadója:
Győr-Moson-Sopron Megyei Építész Kamara
<http://gyms.epiteszkamara.hu/>

A konferencia együttműködő partnere:
ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság
<http://www.icomos.hu/>

A kötetet szerkesztette:
Veöreös András PhD és Horváth Tamás PhD

A borítón Koppány Attila festőművész, professor emeritus
Elmozdulás című akril, vászon képének részlete látható.

A kötet a „Nemzetköziesítés, oktatói, kutatói és hallgatói utánpótlás
megteremtése, a tudás és technológiai transzfer fejlesztése, mint
az intelligens szakosodás eszközei a Széchenyi István Egyetemen”
című, EFOP-3.6.1-16-2016-00017 számú projekt támogatásával készült.

Tartalom

<i>Veöreös András PhD</i>	6
Kortárs építészettörténet V. – 100 éves a Bauhaus – Beszámoló	
<i>Esther Bánki, Veöreös András</i>	9
Ein mutiger Weg in schwierigen Zeiten – Das Leben der Bauhäuslerin Zsuzsanna Bánki	
Egy bátor út a nehéz időkben – Bánki Zsuzsanna 'Bauhäuslerin' élete	
<i>Sebestyén Ágnes Anna</i>	23
Miért nem stílus a Bauhaus?	
<i>Varga Piroska DLA</i>	41
BauHaus QR kártya – Ma mi inspirál a Bauhausban?	
<i>M. Fábíán Edit</i>	53
Fehér vagy színes? A Bauhaus színhasználata	
<i>Hartmann Gergely</i>	68
Korszakváltó épületek – A modern építészet kezdete és kibontakozása Győrött	
<i>Tárkányi Sándor DLA</i>	88
Sopron két világháború közötti építészetének egyik legkiválóbb alkotója: Füredi Oszkár	
<i>Wettstein Domonkos PhD</i>	111
Modernizáció és modern építészet a két világháború közötti rekreációs célú építkezésekben	
<i>Karácsony Rita, Vukoszávlyev Zorán PhD</i>	129
A magyar építészetoktatás reformja a II. világháború után – A modernista szemlélet látszólagos háttérbe kerülése	
<i>Kuslits Tibor</i>	145
A Bauhaus ködbevesző oldala – Egy jubileumi kirándulás hordalékai	
<i>Salacz Ádám, Vadász Balázs</i>	169
Bauhaus pavilon	

Fehér vagy színes?

A Bauhaus színhasználata

KIVONAT

A tanulmány arra kérdésre keresi a választ, hogy mi a jellemzőbb a Bauhaus épületekre, a fehér vagy színes megjelenés. Felvillantja az iskola előzményeit, a szintan oktatásban jelentős néhány tanárát, s konkrét példákat a weimari és dessaui Bauhaus épületek színhasználatából. Ezek az épületek a régi fényképen fekete-fehérben jelennek meg, pedig eredetileg több épület sokkal színesebb volt. A meghökkentő színhasználat sokszor már a használat kezdete után átfestéshez vezetett. A helyreállításokat viszont gyakran nem előzte meg kutatás, s maradt az egyszerű fehér szín. A terek belső színezése gyakran festői kompozíciós elvekre utal. A Bauhaus színhasználatának teljeskörű elemzéséhez még további kutatások szükségesek.

A konferencia szervezője ezt a címet adta. A címen nem változtattam, s talán a tanulmány végén választ adhatunk majd a kérdésre: Vajon melyik a jellemzőbb a Bauhaus korszakára? A felvillantott példák a Bauhaushoz térben és időben szorosan köthetők. A korábbi cikkekben már szó esett arról, hogy miért is nem stílus a Bauhaus. Ezen cikk sem kíván a későbbi korok modern épületeivel foglalkozni. Mivel a konferencia a Bauhaus építészeti vonatkozásait járja körül, ezért itt

1. ábra: Bölcső, Peter Keler 1922.

¹ építész vezető tervező, településtervező, műemlékvédelmi szakértő, bútor- és terméktervező, színdinamikai tervezőművész, a Pécsi Tudományegyetem doktorandusza, epitesz12@gmail.com

sem lesz szó az iskolában készült egyéb tervezési területekről; bútorokról, lámpákról, játékokról, tapéta-, textilmintákról, díszlettervekről stb. Mindenképp meg kell említenünk azonban azt a tényt, hogy a Bauhaus hatása ezen területekre legalább akkora volt, mint az építészetben, ha nem nagyobb.

Tisztázzuk először is a fogalmakat. Az értelmező szótár alapján:

Fehér	Színes
Olyan színű, mint a frissen hullott, tiszta hó. Ősz (fehér hajú, szakállú).	Nem fekete, fehér vagy szürke, hanem valamilyen más színű (pl. vörös bor, kék ceruza).
Fehér asztal (bizalmas légkörben, nem hivatalosan).	Élénk színekben pompázó, sokszínű, tarka (pl. színes mintájú szövetek).
A hozzá hasonló, ill. vele egy nembe tartozó dolgok színéhez viszonyítva világos színű (fehér áru, fehér ember, fehér fény, fehér izzás, fehér éjszaka stb.).	Valaminek a természetes színeit visszaadó, többszínű (pl. színes fényképezés, film).
Átvitt értelemben erkölcsileg tiszta.	Átvitt értelemben: a tartalom és a forma sokféleségével gyönyörködtető (pl. előadás, művészi ábrázolás).

Színesnek mondhatunk akár egy fehér tárgyat is, amely csak kis részén tartalmaz színt. A képen a Bauhaus ikonikus tárgya, Peter Keler tervezte bölcső látható.

Nézzük meg a Bauhaus közvetett és közvetlen előzményeit. A Bauhaus a weimari Szépművészeti Akadémia (Sächische Hochschule für Bildende Kunst) és az Iparművészeti Iskola (Sächische Kunstgewerbeschule) egyesítésével jött létre 1919-ben. Előzményként tekinthetjük a Der Blau Reiter expresszionista művészcsoportot is, melynek Kandinszkij, Klee is tagjai voltak. A csoport a színekre alapozta szemléletmódját, hangsúlyozta a művészetben rejlő ösztönös erőket. De az előzmények közt talán a legfontosabb a De Stijl holland irányzata. Theo van Doesburg 1917-ben alapította csoportot Piet Mondriannal. A művészcsoport alapvető kifejező eszközei a derékszög, a függőlegesek, a vízszintesek és a három alapszín, kiegészítve a fehér, szürke, fekete színekkel.

A Schröder házat 1924-ben tervezte Gerrit Rietveld a de Stijl stílusában. Az épület szakít a korábbi építészeti hagyományokkal, változtatható méretű helyiségeket, színes kubista formákat, élénk színeket találunk az épületben.

2. ábra: Piet Mondrian
kompozíciója 1929-ből

3. ábra: Gerrit Rietveld tervezte
Schröder ház Utrechtben

Doesburg már 1920 decemberében járt a Bauhausban, nagy érdeklődéssel kísérte az ott folyó munkát. 1921-ben Weimarba költözött, bízott abban, hogy tanári állást kap az iskolában. 1922-ben hirdette meg a De Stijl tanfolyamatot az iskola fiatal művészei számára. A tanfolyam elméleti és gyakorlati részből állt, hetente egy-egy alkalommal találkoztak. A képzés hamarosan nagyon sikeres lett, a Bauhaus megrendelte a De Stijl folyóiratot, melyből a diákok gyakran vágták ki a képeket, munkáikban követték elveit.

Werner Graff, az egyik tanítvány véleménye szerint Doesburgot csak a konstrukció érdekelte, Mondriannal együtt egy általánosan érvényes, egyéniségek feletti színiskáláról oktattak. A De Stijl konstruktivizmusa hatott a Bauhaus tanítványokra, meggyorsította az új stílus keresésének folyamatát.

Gropius az első évben három művészt hívott meg a Bauhausba, a festőt Lyonel Feiningert, a szobrászt Gerhard Marcksot és a művészetpedagógus festőt Johannes Ittent. Hármuk közül Itten volt a leghatékonyabb, ő alakította ki az előkészítő tanfolyamot, az iskola pedagógiájának legfontosabb részét.

Ismerjünk meg néhányat a Bauhaus oktatói közül, akik a hallgatók színekhez való hozzáállását nagyban befolyásolták.

Johannes Itten (1888, Süderen-Linden – 1967, Zürich) eredetileg elemei iskolai tanító volt, majd festészetet tanult, és művészeti magániskolát tartott fenn Bécsben. Óráin a természet és anyagtanulmányok célja az volt, hogy megmutassák az egyes anyagok lényegét és ellentétét, a diákoknak meg kellett szabadulniuk görcsösségtől, hogy szubjektív élményeket szerezhessenek. A hagyományos akadémiákon a diákoknak kezdetben csak meghatározott tárgyakat, aktokat kellett ábrázolniuk, főként másolással szerezték tapasztalataikat. Itten a Bauhausban a szín- és forma-

4. ábra: Itten színeköre

tan, a kompozíció és az alakítás alaptörvényeibe is bevezette őket. A formatan az alapformákból, a körből, a négyzetből és a háromszögből indult ki, a kör az áramló, a centrális, a négyzet a nyugodt, a háromszög az „átlós”. Később Klee is alkalmazta ezeket az oktatásban. Itten Doesburg ellentéte volt, Doesburg fekete ingéhez fehér nyakkendőt viselt, Itten viszont maga tervezte egyfajta papi öltözetben sétálgatott Weimar utcáin. Ittent 16-18 diákja követte Bécsből, és mint bécsiek külön befolyásos kis csoportot alkottak a Bauhausban. Itten azt hirdette, hogy mindenkinek megvan a maga színskálája, feladatokkal igyekezett megtalálni az egyéni impresszív, expresz-szív vagy konstruktív hajlamokat. Kezdetben szinte valamennyi műhely Itten keze nyomát viselte magán, de előkészítő tanfolyamán a színtannak csekély szerep jutott. Itten 1923-ban hagyta el a Bauhaust.

Josef Albers (1888, Bottrop – 1976, New Haven) kezdettől fogva tanító-művész-nek képelte magát – évekig szülővárosában volt néptanító. Tanulmányai kezdetén megismerkedett a színes üveglablak készítésével, megfordult a berlini, a müncheni művészeti akadémián is. 1920-ban találta meg a weimari Bauhaust, ahol fél év után már nem csak tanulóként kezelték. A mestertestület hamar felismerte kutató szellemét, tanítói tehetségét, s előkurzusok és műhelyek vezetésével bízták meg. Dessauban is tanított, kurzusain az eszköztelen anyagszervezésre vezette vissza tanítványait.

1928-ban, amikor Moholy-Nagy távozott a Bauhausból, Albers vezette be a teljes előkészítő tanfolyamot, amelynek anyagát továbbfejlesztette és rendszerezte. Az elő-

5. ábra: Josef Albers tervezte kis asztalkák

6. ábra: „Grid mounted”, 1921

készítő tanfolyam 1923-ig féléves volt, azt követően lett egy éves. A művészeti alapképzésnek Klee és Kandinszkij formatana is része volt. Mindez kézműves oktatással is kiegészült. Albers rendezte be az üvegműhelyt, és közben megalkotta első absztrakt műveit, üvegcserepekből drótrácsokból szerkesztett anyagrelief táblaképeket. 1933-ban Albers az Egyesült Államokba emigrált.

Paul Klee (1879, Műchnebuschsee – 1940, Locarno) 1920 elejétől oktatott az intézményben, de korábbról semmiféle tanári tapasztalattal nem rendelkezett. Rövid ideig tanult csak akadémián, tudásának nagy részét önképző módon szerezte. Klee a nagyközönség számára ismeretlen volt, avantgárd körökben azonban jó hírnek örvendett, az expresszionizmus egyik fontos képviselőjének számított. Ő is az alapformákhoz kapcsolódó feladatokkal kezdte az oktatást, aztán jöttek az alapszínek.

1922-ben hívta meg a mestertanács **Vaszilij Kandinszkijt** (1866, Moszkva – 1944, Neuilly-sur-Seine), aki 1921-ben jött vissza Oroszországból Németországba, s már akkor az egyik legjelentősebb absztrakt festő volt. A falfestészeti műhely vezetése mellett az ő feladata volt a kibővített formatanterv keretében a színek kompozíció oktatása. Ellentétben Kleevel, aki a szintézist mindig csak egy képen akarta megvalósítani, Kandinszkij a művészeti ágakat összekapcsoló összművészeti alkotást tűzte ki célul, amelyet színpadképeiben kísérelt meg megvalósítani.

A színelmélet, melyre Itten, Klee és Kandinszkij a munkáját alapozta, Goethe, Runge és Hölzel színtanához igazodott. Itten és Kandinszkij színrendszereit alakzatokra vonatkoztatta, Klee viszont nem. A Bauhaus fejlődése során az elemi szín és formatanulmányoktól a tér és mozgástanulmányokig jutottak el, az iskola expresszionista jellegéből pedig konstruktivista szemlélet lett. A hallgatók munkái jól tükrözik a színnel, kompozícióval, formával kapcsolatos új gondolkodásmódot.

7-8. ábra: Weininger Andor: Arány figurák, 1923

9. ábra: Molnár Farkas családi ház terve

Weininger Andor 1921-ben csatlakozott a Bauhaushoz, vezette a zenekart, a színpad legfontosabb tagja volt. Weininger Andorral egyidőben érkezett a Bauhausba Johan Hugó, Stéfán Henrik és Molnár Farkas is Pécsről. Molnár Farkas tervén festői módon használja a színeket. Molnár Farkas családi ház terve az új szellemiséget tükrözi, szabályos formákkal, élénk színek alkalmazásával.

Nézzük meg a fehér vagy színes kérdéskörét konkrét példákon keresztül. A képek a Győr-Moson-Sopron megyei Építész Kamara által szervezett szakmai kiránduláson készültek. A weimari egyetemi épület belső tereiben már megjelenik a korábban

10-11. ábra:

A weimari egyetem belső terei

12. ábra (balra):

Gropius igazgatói irodája

13-17. ábra:
Horn ház, Weimar

megszokott egységes színezésű terek helyét az az elképzelés, amely akár szintenként eltérő színeket alkalmaz, mint a lépcsőház képén látjuk. Megjelennek képzőművészeti alkotások a közlekedőkben. Gropius igazgatói irodájában geometrikus alapelemekből kiinduló bútorok, halvány tónusban az alapszínek, színesen mintázott szőnyeg. A bútorzat minden elemében visszaköszön a négyzet.

Weimar városa folyamatosan támogatta a Bauhaust, a támogatás jogosságának igazolandó rendezték a kiállítást, amikor az intézményben prototípusok egész sorát mutatták be. A weimari kiállításra Georg Muche tervei alapján 1923-ban épült

18-23. ábra: A Bauhaus épülete Dessauban

lakóépület kívül fehér, belső terei, illetve a bútorok visszafogottan színezettek. A nappaliban a korábban bemutatott belsőhöz képest ma nincs a helyiségben a hallgatók által tervezett színes szőnyeg. A gyerekszoba bútorai erőteljes színezésűek, a hálószobában fából készült asztalka.

A Bauhaus 1925-ben Dessaubra költözött. A dessaui épületegyüttesen a homlokzaton csak a bejárati ajtók jelennek meg vörös színben. A homlokzatokat a nagy méretű, fém szerkezetű nyílászárók tagolják.

A Bauhausban kísérleteztek azzal, hogy a színezéssel különítsék el a teherhordó és a kitöltő szerkezeteket. Az épület belső színterzeit a falfestészeti osztály készítette. A kávéházban a gerendákkal három részre osztott mennyezetet a fekete és a vörös szín emeli ki. A színezés gyakran, itt sem követi a tektonikai rendet, pozitív élemben vált a szín. Az összekötő részen az ablakok kaptak színes kiemelést, műhelyépületrészben a gerendák alsó síkja, lépcsők oldala, korlátja kap szintenként, helyiség csoportonként eltérő színt.

A Bauhausban a Hinnerk Scheper vezette falfestészeti műhelyben a diákok megismerkedtek a színtannal, a festékek tulajdonságaival. A műhely végezte az iskola valamennyi esedékes festési munkáját, külső megbízásokat is teljesített. Scheper a központi épületbe is tervezett egyfajta színvezető rendszert, ez azonban nem valósult meg. A helyreállítást teljeskörű kutatás előzte meg.

Walter Gropius tervei alapján valósult meg 1926-ban a művésztanárok számára 4 épület, a mesterházak, amelyek magukon viselik a Bauhaus és a művész tanárok színezéssel kapcsolatos koncepcióit. Kívül csak kis felületen, pl. erkély lemezek alsó síkján jelennek meg színek. A belső terekben alkalmazott színekben és rendezési elvekben széles a spektrum, a művésztanárok eltérő elképzelései miatt is. Teljeskörű

24-29. ábra: A Mesterházak egyike Dessauban

30-31. ábra: Törten lakótelep sorházai egykor és 2019-ben

vizsgálatok után állították helyre az egyes tereket. Előfordul akár a fekete is falszínként. Gyakori, hogy egy helyiség falai eltérő színezetűek. A falszínek pasztell árnyalatok, a korláton, gerendán, lépcsőn, kisebb felületeken telítettebb színek jelennek meg.

Alig-alig őrzi építéskori megjelenését Dessauban a Törten lakótelep. A világos színezetű homlokzatokon kirajzolódik a tartószerkezeti rendszer, melyet előregyártott salakbeton és vasbeton szerkezetekből építettek. 1926-ban a lakásínség enyhítésére 3 ütemben 314 sorházi lakás épült. Pontos tervek készültek, nem takarékoskodtak az építőanyaggal, így is nagyon olcsó lett, munkások is hozzá juthattak a lakásokhoz. A lakások döntő többségét ma már teljesen átalakították, a nyílászárók arányait, a homlokzati színeket is megváltoztatták.

Az 1928-29 közt épült Foglalkoztatási Központ Dessauban téglaburkolattal valósult meg Walter Gropius tervei alapján. A kevés homlokzati ablak ellenére világos, az üvegfedés megfelelő megvilágítást biztosít. A kirándulás során az épületbe bejutni nem tudtunk, de internetes források képein jól látszik, hogy a kevés ablak ellenére az íves felülvilágító felületek miatt a belső terek világosak. Színek itt csak minimálisan jelennek meg, egy-egy nyílászáró méretében.

32-33. ábra: Foglalkoztatási Központ, Dessau

34. ábra: Wiesbadeni lakóépület

35. ábra: Faház az amerikai Massachusettsben

Nézzünk végül néhány példát Bauhaus építészek ebben a korszakban megvalósult épületeiből. Homlokzati színeikben többségében fehérek. A falat a nyílászárók tagolják, néhány esetben egyéb anyagok is megjelennek.

Breuer Marcell (1920, Pécs – 1981, New York) 22 évesen már az intézmény legfiatalabb tanára lett, Dessauban már az asztalosműhelyt vezette. Csőbútorai ikonikussá váltak, épületeivel átírta a design történelmet, de itthon nem valósult meg egy épülete sem. A Bauhaus után Berlinben lett magánépítész. 1934-ben Pestre költözött, de a Mérnöki Kamara nem vette fel tagjai közé. Tanított a Harvard Egyetemen és Gropiussal Massachusettsben alapított irodát, mintegy 70 családi ház, a párizsi UNESCO székház, a New Yorki Whitney múzeum és sok más épület fűződik nevéhez. 1932-ben épült a wiesbadeni lakóház világos homlokzati felületekkel. Az amerikai faházak új típusát jeleníti meg a Massachusettsben tervezett épület.

Molnár Farkas (1897, Pécs – 1945, Budapest) 1915-ben a Képzőművészeti Főiskolára járt, majd átiratkozott az építészkarra, 1920-ban visszatért Pécsre. 1921-25 között tanult a Bauhausban, aztán megszerezte itthon diplomáját, Gropius biztatta, hogy települjön külföldre, de itthon maradt. Épületei kívül általában fehérek, belül bizonyos fontosabb pontokon alkalmazott színeket. Foglalkozott az anyagok egymáshoz való viszonyával, hogy a vakolat előbb utóbb elszíneződik, lehámlik, szeszélyesen

36. ábra: Lejtő utcai villa épület, Budapest

37. ábra: Napraforgó u. 15., Budapest

38. ábra: OTI Pestújrhelyi Munkáskórháza, Budapest

39. ábra: Siemensstadt, Berlin

40. ábra: Forbát villa, Pécs

viselkedik, ezért is alkalmazott pl. eternit burkolatot a lebontott Mese utcai házánál, fém burkolatot pécsi villa épületénél. Megvalósult munkáinak szám alig éri el a negyvenet, grafikus, festői művészeti írói munkássága is jelentős. A Lejtő utcai villa épület 1932-ben épült. A Napraforgó utca 15. sz. alatti épület 1931-ben épült, azóta átalakították. Az első megvalósult Bauhaus középület, az OTI Pestújhelyi Munkáskórházának modern személyzeti háza 1936-ban épült Molnár Farkas és Fischer József tervei alapján. Családos és egyedülálló alkalmazottaknak biztosított szállást, lakást. A fehér falat csak az ablakok sötétebb felületei tagolták. A bemutatott fehér példák ellenére, Molnár Farkas használt színeket is néha épületein. Kavics utcai háza citromsárga volt.

Forbát Alfréd (1897, Pécs – 1972, Vällingby, Svédország) a Műegyetem, aztán Münchenben szerzett diplomát. 1920-22 között Walter Gropius irodájában dolgozott. Pécsen több villa épülete épült. Tervei Szalonikiben, Berlinben több helyen is megvalósultak, 1938 Svédországba költözött. A képen a berlini Siemensstadt lakótelep épületegyüttese Hans Scharoun, Gropius, Otto Batning építész tervezők munkája. 1928-ban kezdődött lakótelep építése, Forbát is részt vett a projektben. A homlokzat itt is világos pasztell színű. A pécsi villa épület 1936-ban épült.

41. ábra: Gropius ház, Lincoln

42. ábra: Auerbach ház, Jéna

43-44. ábra: A Barcelona pavilon

Walter Gropius (1883, Berlin – 1969, Boston) több épületéről már korábban szó esett, itt csak néhány kiegészítést teszünk. 1924-ben épült Jénában az Auerbach ház. Ezt is fehér színnel állították helyre. Lincolnban épült lakóházának vakolt felületeit is fehérre festették, szürkék a fémszerkezetek és a téglaburkolatos tartófalak.

Ludwig Mies van der Rohe (1886, Aachen – 1969, Chicago) épületein kívül inkább a fehér színt használta vakolt-festett felületek esetén. Ezt a tiszta fehér megjelenést egészítette ki igényes anyagok saját struktúráival, színeivel, mint a különféle kövek, fémek, faanyagok stb. A Barcelona pavilont az 1929-es világkiállításra tervezte, krómozott acéloszlopokkal, kőburkolatok, belül a természetes anyagok adnak festői megjelenést a tereknek. Mies van der Rohe gyakran alkalmazott paravánszerű térelválasztásokat, igényes kő burkolatú falakkal választva szét a funkciókat. A pavilont 1986-ban állították helyre. A Tugendhat villa Brnóban szintén hasonló megoldásokkal készült 1930-ban. Belül kifogástalan anyagok, márvány, kő burkolatok, szabályos kompozícióban elhelyezett színes bútorok biztosítanak elegáns környezetet.

Összefoglalásképpen a tanulmány elején feltett kérdésre a véleményem szerint a bemutatott épületek alapján a Bauhaus iskola diákjainak, tanárainak a XX. század

45-46. ábra: A Tugendhat villa Brnóban

elején létrehozott épületei többségében fehérek, kevés szín használatával. De értelmezésben egy vörös ajtótól még nem színes egy épület.

A Bauhaus épületek fehérsége a korszak dekorátlan tisztaságára, a minimalizmusra törekvésre is utal. Fehérségének mítosza abból is eredeztethető, hogy az épületek a fényképeken fekete-fehérben jelennek meg, pedig eredetileg több épület sokkal színesebb volt. A meghökkentő színhasználat sokszor már a használat kezdete után átfestéshez vezetett. A helyreállításokat viszont gyakran nem előzte meg roncsolásos és építéstörténeti kutatás, s maradt az egyszerű fehér szín. Belül a terek színezése gyakran festői kompozíciós elvekre utal, a falakon kisebb telítettségű árnyalatokkal, kisebb részleteken nagy telítettségű színek alkalmazásával. A festészet és az építészet szoros összefüggésben történő oktatása hatott az építészeti alkalmazásokra is.

A Bauhaus színhasználatának teljeskörű elemzéséhez még további kutatások szükségesek. Mivel ezek az épületek gyakran nem állnak műemléki védelem alatt, ezen kutatások elvégzése csak az építészek lelkiismeretességén és a szakértők kitarlásán múlik.

Irodalomjegyzék

Albers, J. : Színek Kölcsönhatása (fordította Maurer Dóra)

Magyar Képzőművészeti Egyetem – Arktisz, Budapest, 2006

Bauhaus Museum Weimar, Klassik Stiftung Weimar, Hirmer, 2019

Droste, M.: Bauhaus 1919-1923, Taschen, Vince Kiadó

Ferkai András: A modern mozgalom színhasználatáról a Napraforgó utcai Somogyi ház

kutatása kapcsán, in: Magyar Műemlékvédelem XIV, Budapest, 2007

Itten, J: A színek művészete, Göncöl Kiadó, 1997

Internetes források, letöltések: 2019. december 6.

<https://mek.oszk.hu/adatbazis/magyar-nyelv-ertelmezo-szotara/kereses.php?csakcimben=on&szo=FEHÉR&offset=o&kereses=fehér>

<https://mek.oszk.hu/adatbazis/magyar-nyelv-ertelmezo-szotara/kereses.php?csakcimben=on&szo=-SZÍNES&offset=o&kereses=színes>

https://en.wikipedia.org/wiki/Der_Blaue_Reiter

<https://artportal.hu/lexikon-muvesz/weininger-andor-278/>

<https://www.bauhaus-dessau.de/en/architecture/bauhaus-buildings-in-dessau/dessau-toerten-housing-estate.html>

https://www.wikiwand.com/hu/Breuer_Marcell

https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/Budapest_1977/?query=pestújhelyi%20kórház

<https://artportal.hu/lexikon-muvesz/forbat-alfred-82/>

https://en.wikipedia.org/wiki/Barcelona_Pavilion

<https://www.mdr.de/kultur/themen/bauhaus-mythos-architektur-weiss-100.html>

Képek forrása

Internetes források letöltése: 2019. december 6.

1. Bölcső: <https://www.archdaily.com/915203/we-designed-an-exhibition-that-presents-the-bauhaus-in-all-its-dazzling-diversity-barbara-holzer-explains-her-design-for-the-new-bauhaus-museum/5cb5c5d6284dd13d89000091-we-designed-an-exhibition-that-presents-the-bauhaus-in-all-its-dazzling-diversity-barbara-holzer-explains-her-design-for-the-new-bauhaus-museum-photo>
2. Mondrian: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Piet_Mondrian_-_Composition_No._III,_with_red,_blue,_yellow_and_black,_1929.jpg
3. Rietveld: <https://images.adsttc.com/media/images/5037/f335/28ba/od59/9b00/o625/slideshow/stringio.jpg?1414205996>
4. Itten: <https://www.bauhaus100.com/the-bauhaus/people/masters-and-teachers/johannes-itten/>
5. Albers: <https://www.bauhaus100.com/the-bauhaus/people/masters-and-teachers/josef-albers/>
6. Albers Grid Mounted: <https://www.wikiart.org/en/josef-albers/grid-mounted-1921>
- 7-8. Weininger: <http://komlomediam.hu/images/Hirkepek/10917/weininger-2.jpg>
9. Molnár Farkas: http://artmagazin.hu/artmagazin_hirek/molnar_farkas_csaladihaz-tervei_a_berlini_bauhaus-archivumban1.773.html
- 10-29, 31, 45-46: a szerző felvételei
30. Törten: <https://www.bauhaus-dessau.de/en/architecture/bauhaus-buildings-in-dessau/dessau-toerten-housing-estate.html>
32. Foglalkoztatási központ: <https://www.bauhaus-dessau.de/im/840xo/20536b86457b772b2do4a448fc529aaa.jpg>
33. Foglalkoztatási központ: <https://www.bauhaus-dessau.de/content/images/9f938ea95a63coodfc6928e1f465f724.jpg>
34. Wiesbaden: <https://placesjournal.org/wp-content/uploads/2018/06/Bergdoll-Breuer-2.jpg>
35. Faház: <https://placesjournal.org/wp-content/uploads/2018/06/Bergdoll-Breuer-3.jpg>
36. Lejtő utca: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/37/Lakóház%2C_Lejtő_utca%2C_Budapest_%28Molnár_Farkas%2C_1932%29.jpg
37. Napraforgó utca: https://hu.wikipedia.org/wiki/Molnár_Farkas#/media/Fájl:011c_Bp.II.Napraforgó_u.15.jpg
38. OTI: https://fovarosi.blog.hu/2013/05/23/az_elfeledett_eszak-pesti_korhaz
39. Berlin: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/f/fd/Berlin_Maeckeritzstr.jpg/1200px-Berlin_Maeckeritzstr.jpg
40. Pécs: http://mnl.gov.hu/mnl/baml/hirek/forbat_alfred_nevmagyarositasa
41. Lincoln: <http://gropius.house/wp-content/uploads/2019/02/Lincoln-House-horizontal.jpg>
42. Jéna: <http://architecture-history.org/architects/architects/GROPIUS/1.html>
- 43-44. Barcelona pavilon: https://en.wikipedia.org/wiki/Barcelona_Pavilion#/media/File:The_Barcelona_Pavilion,_Barcelona,_2010.jpg